

Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони – Европа инвестира в селските райони
ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2007 – 2013 г.

АНАЛИЗ

КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНТЕ НОВИ ПАЗАР – КАСПИЧАН, СЪСТОЯНИЕ, ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ИНТЕГРИРАНЕТО МУ В ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТ

Декември 2012

„Проект по договор № РД50-99/13.06.2012 год. за предоставяне на финансова помощ по Мярка“ Прилагане на стратегии за местно развитие „и по Мярка Управление на местни инициативни групи, придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответната територия за местните инициативни групи, прилагащи стратегия за местно развитие“;

СЪДЪРЖАНИЕ

I.ВЪВЕДЕНИЕ	2
II.КУЛТУРНО – ИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО. ОЦЕНКА НА СЪСТОЯНИЕТО МУ. ХАРАКТЕРИСТИКА, СТРУКТУРА И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО НАСЕЛЕНИ МЕСТА	4
1. Географско положение	4
2. Историческо наследство –оценка на състоянието му, характеристика,структура и разпределение по населени места	6
3. Културно наследство- оценка на състоянието му, характеристика,структура и разпределение по населени места	18
III. АНАЛИЗ НА ПОТЕНЦИАЛА НА ТЕРИТОРИЯТА ЗА РАЗВИТИЕ НА РАЗЛИЧНИТЕ ФОРМИ НА ТУРИЗЪМ НА БАЗАТА НА СЪЩЕСТВУВАЩИ ДАННИ, ХАРАКТЕРИСТИКА НА МЕСТНИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТ, СИЛНИ И СЛАБИ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИ И ЗАПЛАХИ ЗА РАЗВИТИЕТО МУ.	20
1.Туризмът в България	20
2.Туризмът на територията на община Нови пазар и Каспичан	22
3. Силни и слаби страни.	24
4. Възможности и заплахи	25
IV.АНАЛИЗ НА ТЕКУЩОТО СЪСТОЯНИЕ НА ПРОЦЕСИТЕ НА ПЛАНИРАНЕ И РЕАЛИЗИРАНЕ НА ДЕЙНОСТИ НА ОБЩИНСКИТЕ АДМИНИСТРАЦИИ В ПОСОКА СТИМУЛИРАНЕ РАЗВИТИЕТО НА ТУРИЗМА.	26
1.Преглед на наличните общинските документи имащи отношение по темата туризъм – община Нови пазар	27
2.Преглед на наличните общинските документи имащи отношение по темата туризъм – община Каспичан	31
3.Планови документи на област Шумен	45
V. ИНТЕРЕСИ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ ЗА ФИНАНСИРАНЕ	47
VI . ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ НАСОЧЕНИ КОНКРЕТНО КЪМ , СЪХРАНЕНИЕ И ПОПУЛЯРИЗИРАНЕ НА КУЛТУРНО ИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО- ПРЕВРЪЩАНЕТО МУ ПРИВЛЕКАТЕЛНА ТУРИСТИЧЕСКА ДЕСТИНАЦИЯ	49

I. Въведение

Настоящият анализ е подготвен в рамките на проект по договор № РД50-99/13.06.2012 год. за предоставяне на финансова помощ по Мярка“ Прилагане на стратегии за местно развитие „ и по Мярка „ Управление на местни инициативни групи, придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответната територия за местните инициативни групи, прилагащи стратегия за местно развитие“, финансиран по програмата за развитие на селските райони 2007-2013 година.

Изготвянето на анализа за културно историческо наследство се осъществи, чрез събиране и обработване на първична статистическа информация за територията на двете общини, позволяваща оценка на наличните ресурси . Вzeti са предвид данни на Националния институт за паметници на културата, Регионален исторически музей Шумен. С цел да се осигури допълняемост, анализа е разработен в контекста на съществуващи национални и регионални концепции, стратегии и планове : Стратегията за местно развитие на „СНЦ МИГ Нови пазар – Каспичан“, Плановите за развитие на Общините Нови пазар и Каспичан за периода 2007 -2013г., Стратегията за развитие на областта с административен център Шумен, Регионален план за развитие на Североизточен район за планиране и други отделни секторни политики, определени в съответните планови документи.

В този документ не може да бъде намерено изчерпателно представяне на всички дадености и факти, а се разглеждат само онези от тях, които биха подпомогнали определянето на стратегическите цели и приоритети и са от съществено значение за опазването на културно-историческото наследство и възможностите му за интегрирането му в туристически продукт.

Изготвянето на текущ анализ на културно – историческото наследство може да се оприличи като влизане в лабиринт с много входи и сложна плетеница от пътища и пътеки. Уникалността на сектора е неговото многообразие. Културата по дефиниция изразява живота на човешкия дух, който от своя страна има много проявления. От една страна са недвижимите и движимите паметници на културното наследство. От друга страна са „нематериалното културно наследство“ и „живото“ непрекъснато творещо изкуство в многобройните си родове, видове и жанрове.

Основната цел на анализа - Анализират се възможностите за опазване и развитие на културно-историческото наследство на територията на общините Нови пазар и Каспичан, превръщането му в съществен фактор за социално-икономическо развитие на същите чрез интегрирането му в туристически продукт. Резултатите от този анализ да бъдат използвани от СНЦ МИГ Нови пазар-Каспичан в търсенето на подход за подпомагане на сектор туризъм в процеса на изпълнение на Стратегията за местно развитие (СМР) на територията на двете общини.

Основната задача на анализа и необходимите мерки и действия, насочени към постигане на основна цел са:

- Анализ на потенциала на културно-историческото наследство на територията на двете общини, оценка на състоянието му, характеристика, структура, разпределение по населени места.

- Анализ на потенциала на територията за развитие на различните форми на туризъм на базата на съществуващи данни, характеристика на местния туристически продукт, силни и слаби страни, възможности и заплахи за развитието му.

- Анализ на текущото състояние на процесите на планиране и реализиране на дейностите на общинските администрации в посока стимулиране на туризма.

- Проучване и анализ на интересите за кандидатстване за финансиране по съответните мерки към СМР на „СНЦ МИГ Нови пазар-Каспичан“ с представители на местната общност, възможности за проучване на финансиране за започване или развитие на бизнес.

- Изводи и препоръки насочени конкретно към възможностите за опазване, съхранение и популяризиране на културно – историческото наследство. Развитие и управление на сектора в насока подпомагане на патриотичното възпитание на подрастващите, за издигане на културния имидж на общините и превръщането им в привлекателна туристическа дестинация за български и чуждестранни туристи.

II. КУЛТУРНО – ИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО – ОЦЕНКА НА СЪСТОЯНИЕТО МУ. ХАРАКТЕРИСТИКА , СТРУКТУРА И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО НАСЕЛЕНИ МЕСТА.

1. Географско положение

Територията на общините Нови пазар и Каспичан се намира в източната част на Шуменска област /Североизточен планов район/ и заема площ от 592 048 кв.км. (в т.ч. община Нови пазар– 317 646 кв.км и община Каспичан – 274 402 кв.км), което представлява 17.5% от територията на Област Шумен и 0.53% от територията на страната. Районът се отличава с изключително важното си стратегическо положение в Североизточна България. Разположен е средно на 70 км от морските курорти на Варненската туристическа зона, пристанището и летището във Варна и на 120 км средно от двете големи Дунавски пристанища Русе и Силистра.

Община Нови пазар се състои от 16 населени места. Административен център е град Нови пазар. Включва селищата: Стоян Михайловски, Мировци, Зайчино Ореше, Енево, Сечище, Правенци, Жилино, Избул, Тръница, Стан, Беджене, Писарево, Преселка, Войвода, Памукчи .¹

Община Каспичан се състои от 9 населени места. Административен център е град Каспичан. Включва градовете Каспичан и Плиска, и селата Върбяне, Златна нива, Каспичан, Косово, Кюлевча, Марково, Могила .²

Значителна част от територията на общините Нови пазар- Каспичан (65% от територията на община Каспичан или приблизително 178 361 кв.км.) попада в екологичната мрежа Натура 2000 (общоевропейска мрежа, съставена от защитени територии, целяща да осигури дългосрочното оцеляване на най-ценните и застрашени видове и местообитания за Европа в съответствие с основните международни договорености в областта на опазването на околната среда и биологичното разнообразие). Това са места, попадащи в Защитена зона „Провадийско-Роякско плато” (идентификационен код BG0002038), разположена в землищата на с. Каспичан, с. Кюлевча, с. Могила, с. Марково, с. Косово, община Каспичан. Местата, попадащи в Провадийско-Роякско плато” се определят в съответствие Директива 79/409/ЕЕС за съхранение на дивите птици

¹ Източник: <http://www.novipazar.acstre.com/>

² Източник: <http://www.kaspichan.org/>

(наричана накратко Директива за птиците). Основните изисквания на директивата (както и Директива 92/43/ЕЕС за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (наричана накратко Директива за хабитатите) са отразени в българското законодателство чрез Закона за биологичното разнообразие (ЗБР), приет от Народното Събрание през август, 2002. (Съгласно ЗБР в страната се обявяват защитени зони като част от националната екологична мрежа. Това са места от територията и акваторията на страната, които отговарят на изискванията за наличие на важни за биологичното разнообразие растителни и животински видове, и типове природни местообитания, включени в Приложенията на Директивата за хабитатите).

Съгласно Закона за защитените територии (ЗЗТ), който урежда режима на опазване, ползване и управление на Защитените територии в Р.България, в региона на общините Нови пазар-Каспичан има една защитена местност- “Мадарски скални венци”. Защитената местност е обявена със Заповед №РД-535/12.07.2007г. на МОСВ за опазване на карстови скални венци, местообитания на петрофилни и защитени животински видове, находища на редки и защитени растителни видове. Намира се на територията на двете общини - Каспичан и Шумен, като по-голяма част е на територията на община Каспичан. По-конкретно, местността попада в землищата на с. Кюлевча, с. Калугерица, с. Каспичан, община Каспичан и на с. Мадара, община Шумен с обща площ 319,1336ха в ДГФ на ДЛ гр. Нови Пазар. Защитената местност е част от територията на Националния историко-археологичен резерват “Мадара”.

Защитените територии са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и опазване на характерни или забележителни обекти на неживата природа. Защитената местност „Марадски скални венци” е предназначена за:

- Опазване на карстови скални венци, местообитания на изявени петрофилни и защитени животински видове (лешников и горски сънливец, белогръд таралеж, подковоноси и гладконоси прилепи, гарван, белоопашат мишелов, скален орел.

- Опазване на защитени животински видове: малък лешояд, бухал, черен и белогръд бързолет, скална лястовица, ливаден дърдавец, шипоопашата и шипобедрена костенурка, стенен гущер, дъждовник и др.

- Опазване на находища на редки и защитени растителни видове (гризебахова кутявка, румелийско подрумиче, източен равнец, ленолистен целолист, източен микс, кавказка копривка, туфест игловърх и др.

2. Историческо наследство – оценка на състоянието му, характеристика, структура и разпределение по населени места

Богата интересна и многовековна е историята на територията на общините Нови пазар и Каспичан. Политиката на двете общини е динамично развиваща се, насочена към постигане на ефективна и конкурентна икономика и по висок жизнен стандарт за цялото население. Територията на двете общини е забележителна преди всичко, като район, който е бил център на политическия и духовния живот на Първата българска държава от нейното създаване и развитие до процъфтяването и упадък и. Това обаче не изчерпва неговата история. Хилядолетия по рано тук е имало живот, за който свидетелстват много паметници.

Към най-ранните паметници се отнасят пещерите и селищните могили. Те са естествени скътани скални навеси, в които е намерил убежище първият обитател на този край. Проучванията на пещерите и селищните могили дават ценни сведения за най-ранния период на човешкото общество в този край (от 3000 до 1800 г. пр.н.е.) и установяват връзки за племената живели отвъд Дунава, Тракия и Мала Азия. Първите исторически данни за населението на този край получаваме от гръцките историци Херодот (484-425 г. пр.н. е.) и Тукидит (460 -425 г.пр.н.е.). Те съобщават, че отвъд Хемус (Стара планина) са живели гетите, едно от най-големите тракийски племена. Едни от най-интересните паметници запазени от тяхно време са гробове издълбани в здравата пръст и облицовани с каменни плочи в с. Кюлевча, Друмево, Кьолмен и др. Такива запазени сравнително добре, са крепостите, изградени върху Шуменското, Мадарското и Могилското плато. Разнообразните находки, открити в селищата, крепостите и некрополите, дават добра картина за култура на гетите.

Около I в. мощната римска империя насочва своята завоевателска политика към Балканите и в края на века ги завладява окончателно. Земите на север от Дунава образуват провинция Мизия, която малко по късно се разделя на Горна и Долна Мизия. Територията на общините Нови пазар и Каспичан попада в Долна Мизия. Римляните изграждат укрепителни системи, каквито са укрепените градове и селища благоустроени по римски образец. Такова има край с.Мадара. В тях се издигат солидни

сгради, което показва запазените на места основи, градени от дялан или ломен камък. Освен селищата и крепостите са открити и две вили(край селата Мадара и Войвода) каптаж над с.Избул.

През VI в. земите на юг от Дунава са били вече заети от славяните, които претопили местното тракийско население. В североизточната част са живели седемте славянски племена, образуващи голямо племенно обединение. Малко по късно в тази част се настаняват и българите. В 681 година се създава българската държава. За този юридически акт говорят византийският летописец Теофан Исповедник, живял през втората половина на VIII в. и в началото на IX в. Така българи , славяни и траки заживели на една територия, създават еднаква икономика, говорят един общ език и образуват един народ наречен български. От взаимодействието на техните култури се оформя българската култура. Паметници на тази култура са запазени най-добре в двете столици Плиска и Преслав, в аула на Омуртаг край с. Хан Крум и в културния център Мадара. Времето на варварските нашествия са разрушили да голяма степен тези центрове на Първата българска държава, но и това което е останало, ни убеждава във висока материална и духовна култура , цъфтяла някога в този край.

► Национален историко-археологически резерват “Плиска” (един от 100-те национални туристически обекта).

Плиска - първата българска столица - за първи път в който се споменава името на първата българска столица, е известният Чаталарски надпис от 822 г. В него се казва , че „Омуртаг , оставайки да живее в Плиска , построил аула на Тича“.³ За Плиска се говори и в един апокрифен източник, където дословно се казва „..... Аспарух създа гради великие и на Дунава Дръстър град, он създа и велик презид от Дунава до море, он създа и Плюска град „.

Плиска (Абоба) е първата столица на основаната от хан Аспарух българска държава. Градът е столица на държавата от 681 г. до 893 г. Архитектурен план подобен на този на град Балх е имал и град Плиска, столица на българското канство през периода 681 – 893 год. Град Плиска е основан през 681 год. от кан Еспор (Аспарух). Разположен е в средата на

³ Веселин Бешевлиев. *Прабългарски епиграфски паметници*. София, 1981, стр.130-140.

широко равно поле. Град Плиска е имал три отбранителни пръстена, които са го защищавали от нападатели.⁴

Най-външният се е състоял от дълбок ров, вторият от дебел каменен зид и третият от стена, изградена от тухли. Трите включени един в друг отбранителни пояса са оформяли Външен град, Вътрешен град и Дворцов център.

“Външният град” е във формата на триъгълник с площ от 23 км². Във Външния град е живеело многобройно население, занимаващо се със занаятчийство и селско стопанство. В него е издигната най-монументалната средновековна църква в България - Голямата базилика.

Почти в средата на “Външния град” се намира вътрешната каменна стена, заграждаща “Вътрешния град”. Стената е била четириъгълна с 2.5 м широчина, 12 м височина и е изградена през IX-ти век. Състои се от огромни квадрати, което е отличителен начин на градеж при прабългарите. Във всеки ъгъл на стената е имало трапецовидни кули и на всяка от четирите стени е имало по две петоъгълни кули и порта. Главния вход е при източната порта.

Вътрешният град е с трапецовидна форма с площ от 500 дка. Тук някога е имало квартал с внушителни монументални сгради, където са били покоите на владетеля и приближените му. Най-важните от тези сгради са Големият дворец (Тронната палата) и Малкият дворец. Големият дворец е най-добре запазената сграда от “Вътрешния град”. Тук е разположен тронът на канския съветник. Палатът е с 52 м дължина и 26.5 м ширина. Построен е по времето на кан Омуртаг, който е направил големи усилия, за да превърне Плиска в един от най-големите източноевропейски центрове. Малкият дворец, известен още като дворецът на кан Крум, е служел като резиденция на кана. Той се разпростира на територия от 568 м² и се намира в централната част на каменната крепост. Чрез подземни входи обитателите му са могли да излизат и влизат незабелязано в града. Дворецът е разполагал с голямо водохранилище и модерни за времето си бани, а също с култови и стопански постройки. За разлика от Големия палат, Малкия палат е по – изящен и богат. Изказани е мнение, че сградите в Плиска са имали архитектурния план на персийските дворци.

⁴ Георгиев П. Големият езически храм в Плиска. Проблеми на прабългарската история и култура. С., 1989г.

Третата най-вътрешна защитна зона е заградена с тухлена стена и заобикаля т.н. цитадела, разположена във "Вътрешния град". Повече от 100 години се провеждат археологически проучвания в Плиска, които са разкрили останките от "външен" и "вътрешен" град, Тронна палата, Малък дворец, езически храм, дворцова черква, водохранилище, бани, стопански и жилищни постройките. На около 1,5 км от Източната порта са разкрити основите на внушителен катедрален храм, наречен "Голямата базилика". Разкритите останки са консервирани и по същество представляват музей на открито. Находки от резервата, показани в музейната експозиция, представят бита, материалната и духовна култура на обитателите на старата столица.⁵

От досегашните проучвания става ясно, че Плиска е била не само столица в продължение на три столетия, но също така производствен и културен център. В различни части на външния град са открити няколко работилници за строителна и битова керамика. Многобройни останки от желязна шлака, калъпи за отливане на бронзови и желязни предмети пр. свидетелстват, че са били развити бронзолеярството, железарството и други клонове на занаятчийството.

Представа за културния живот на Плиска дават намерените в тази област прабългарски надписи, от които научаваме за важни строежи и събития. Към това да се прибави и факта, че в Плиска княз Борис I е приел учениците на Кирил и Методи - Климент, Наум, Ангеларий. Тук в Плиска се обмисля пътя за бъдещата книжовно просветна и организационна дейност.

В околностите на Плиска се намира един особен род паметници, известни под името девшатлари (побити камъни). Те са обособени в групи, подредени в правилни или неправилни редици. Предполага се, че девшатларите стоят във връзка с езическите вярвания на прабългарите. Важни останки по времето на първата българска държава са землените укрепления-ровове, запазени между Нови пазар и Плиска.

За науката Плиска е открита от пионера на българската археология Карел Шкорпил. Първите разкопки са направени през 1899 г. и продължават и до днес. Разкритите останки са консервирани и

⁵ Рашев Р. Към топографията на Плиска и Преслав. Векове, 1990, кн. 5

представяват музей на открито. Сега могат да се видят, макар и в руини, крепостните стени, дворците на Крум и Омуртаг, храмовете на бог Тангра, Голямата базилика и много други стопански и жилищни постройки.⁶

За първи път музей в Плиска е открит на 15 май 1940 г. на традиционния събор в Плиска, посветен на канонизирания за светец княз Борис-Михаил. През 2006 г. музейната сграда е обновена и разширена. Интересно архитектурно решение е включването на южното лице на северната крепостна стена в интериора на експозиционната зала. Музеят придобива съвременен, европейски вид, а в експозиционната зала намират място много от находките открити при повече от сто годишните археологически проучвания. Хронологически подредени, те определят основните периоди в живота на Плиска – езически и християнски. Направени са опити за възстановки на двата представителни двореца – т.н. Крумов дворец и двореца на хан Омуртаг, както и на главния християнски храм – Голямата базилика. Живота в столичния град с всичките му разнообразия в бита, културата и въоръжението може да бъде проследен от изложените експонати. Печатите на княз Борис-Михаил, на цар Симеон, на Петър и Мария, на епископ Николай и на архиепископ Георги са символи на средновековната българска държавна и духовна власт. Откритият печат на византийския владетел Василий II свидетелства за контактите на България с Византийската империя.

Националният историко-археологически резерват “Плиска” се намира на 23 км от гр. Шумен и 70 км от гр. Варна. До Резервата се достига по добре поддържан асфалтов път. Комплексът разполага с информационен център и павилион за рекламни материали.

Екскурзоводското обслужване покрива изцяло работното време с беседи на български, английски и немски език.

► **Национален историко-археологически резерват “Мадара” (един от 100-те национални туристически обекта).**

Мадара – третия голям център свързан с културата на Първата българска държава. С право е наречена “Българската Троя”, поради богатството на откритите археологически паметници в нея, които датират

⁶Овчаров, Д., *Първопрестолна Плиска*

от периода IV хилядолетие Пр.Хр. - XV в. За първи път се споменава за мадарската крепост през 1388 г., при превземането на крепостта от турците.⁷

Скалният релеф "Мадарски конник" е един изключителен и единствен по рода си у нас и в Европа паметник от епохата на ранното Средновековие. Той е издълбан на височина 23 м от основата на скалния откос. Релефът представлява конник в почти естествена големина. Под краката на коня лежи прободен с копие лъв, а отзад се вижда тичащо куче. Композицията символизира победата на български владетел, но дълбоко е залегнала идеята за военна и политическа мощ на Първата българска държава. Мадарският конник е измежду 4-те обекта у нас, включени в каталога на ЮНЕСКО (наред с Казанлъшката гробница, Боянската църква и Ивановските скални църкви).

Наоколо има надписи на гръцки език от времето на хан Тервел (701-718 г.), хан Кормисош (739-756 г.) и хан Омуртаг (716-831 г.). Те представляват летопис на военните и дипломатическите им победи над византийските императори. Това е най-древният документален писмен паметник за българската държава.

От 2003 година екип на доц. Неделчо Неделчев и Георги Атанасов от Шуменския регионален исторически музей и Шуменския университет локализираха и проучиха местна работилница за оброчни плочки с образа на тракийския конник. Въз основа на иконографска близост доцент Неделчев се опита да обоснове наличието на Мадарския релеф със запазената традиция да се почита конникът. В местния музей се съхранява и един от малкото запазени по нашите земи слънчеви часовници с изображение на Орфей, което е пряко свидетелство за наличие на орфически култ.

Площта около светилището вероятно е мащабно сателитно селище на големия култов комплекс под скалите - все още непроучена, поради липса на средства. В средата на 20-ти век е разкопана твърде голяма по площ римска вила (над 2 декара), разположена на възвишение над сегашната ж.п. гара.

Проучени са няколко ранно християнски светилища. Най-интересни са уникалните по запазеността и мащабността си български култови

⁷ Рашев, Р. Прабългарски култов паметник от Мадара. - Археология, XV, 1973

комплекси, които продължават под скалния релеф към град Каспичан и в посока на изток към село Кюлевча. Най-голямото от тях представлява постройка, разположена на около 100 квадратни метра, със запазени стени до над 2 метра, изградено около самотен скален къс.

На терасата вляво под скалния релеф се намират руини на постройки от различни епохи - дворци, прабългарско езическо светилище (от IX в.), църкви и манастири (от XI-XIV в.).

Скална стълба с 386 стъпала изкачва Мадарското плато. По нея се стига до Мадарската крепост. Това е естествено защитено място, достъпно само от север, където е била изградена крепостна стена (запазени са части от нея, високи 3 м). Крепостта е наричана Матора. Тя просъществувала до 1386 г., когато е била завладяна от османците.

В югозападното подножие на платото са останките от т.нар. Римска вила - в същност това е комплекс от жилищни и стопански сгради на римско имение. Жилищната сграда е имала 43 помещения, заобикалящи квадратен двор.

На около 3 километра от Мадарския релеф в посока към Каспичан още преди 1944-та година е проучена скалната раннохристиянска гробница в местността "Кирека". Уникалността ѝ е, че е изцяло вкопана в скалния отвес и носи всички белези на трако-римските некрополни съоръжения от IV-V век. От двете и страни в скалата са издълбани урни, едната от които е с канал за отичане, а може би за събиране на сакрална течност. Входът е украсен с плитък, но богато фрагментиран кръст с големина над 1 метър. Жлебовете на входа подсказват, че е бил затварян с масивна врата и дълго време е бил използван. Някои учени изказват предположения, че това е гробницата на цар Борис Михаил, отдалечил се в близкия манастир, който е с пряка видимост към Плиска.

Мадарският конник е обявен от ЮНЕСКО за световен културен паметник, а от 2008 година е избран и за глобален символ на България.

► **Национален историко-археологически резерват с музей "Велики Преслав"** (един от 100-те национални туристически обекта).

Гр.Велики Преслав е втората българска столица (от 893 г. до 969 г.). макар и извън границите на общините, той са неделима част от културно-историческото наследство на област Шумен.

Градът е възникнал през първата половина на IX в. по време на управлението на хан Омуртаг като военен лагер с укрепен дворец и гарнизон. За столица е провъзгласен от цар Симеон. Велики Преслав има същите конструкции на портите, кулите и стените, както тези на Плиска. Цар Симеон Велики превърнал Велики Преслав в най-величествения град на цяла Югоизточна Европа по време на своето царуване, известно и като "Златния век". В Преслав са работили и живяли видни личности като Йоан Екзарх, Черноризец Храбър, Константин Преславски, Презвитер Козма и др. На територията на резервата и неговата околност са открити десетки културни паметници, а в експозицията на музея могат да се видят оригинални произведения на старобългарското и средно византийското изкуство. Шедьоври сред тях са иконата на Св. Теодор, Преславското златно съкровище и Керамичният иконостас от Дворцовия манастир, уникалната колекция от оловни печати, ценната сбирка от епиграфски паметници и др.

► Историко-археологическия резерват "Шуменска крепост"
(един от 100-те национални туристически обекта)

Историко-археологическият резерват "Шуменска крепост"

Върху скалист хълм, на около 3 км западно от съвременния град Шумен, в м. Хисарлъка се издига Шуменската крепост. Защитена от три страни с непристъпни склонове и здрави стени, тя е близка по разположението си до късно средновековните български крепости в Търново, Червен, Ловеч. Важното ѝ стратегическо положение, определя нейната водеща роля сред останалите укрепления на платото през всички исторически епохи. Редовните археологически проучвания, започнали през 1957 г. под ръководството на Вера Антонова и продължили близо 30 години, доказват съществуването на значително укрепено поселение още през тракийско време (V–II в. пр.Хр.). По-късно, през римската епоха (II–IV в.), укреплението се превръща в доминираща крепост на пътя Visantium – Odessus, а по времето на император Юстиниан I (V–VI в.) израства до бранеца подстъпите към Стара планина твърдина. След кратко прекъсване животът тук е възстановен и през ранното средновековие (VIII–X в.) укреплението отново добива своите стратегически функции.

Най-значимият период от историческото развитие на Шуменската крепост е късното средновековие (XII–XIV в.), когато тя се превръща в един от най-важните градски центрове на Второто българско царство, който според някои от последните проучвания, е имал функции близки до

тези на столичните центрове. Това е времето, когато се налага изграждането на засилената фортификация на града, която включва външно укрепление, състоящо се от три крепостни стени и малко вътрешно укрепление – цитадела.

Както през ранните периоди – през цялата римска и ранновизантийска епоха (II–IV в.), така и по време на късното българско средновековие Вътрешният град, заключен между стените, е плътно застроен. Няколко главни улици, достигащи ширина 2,50 м водят от входовете на крепостта към цитаделата, църквите, водоемите и малките площади. От тях тръгват по-тесни улички (27 на брой) и достигат до всички сгради. Цялостното градоустройство е подчинено на ограничената площ и е съобразено с оформените шест квартала, в района на които се намират и шест християнски храма. Извън крепостните стени са издигнати още четири църкви, които, както и вътрешните, са богато декорирани с изцяло изработени архитектурни детайли – колони, капители, корнизи, фризове.

През Второто българско царство градът израства като икономически и производствен център, което се потвърждава от многобройния и разнообразен материал открит в процеса на дългогодишните проучвания.

► Томбул джамия "Шериф Халил Паша" в град Шумен (един от 100-те национални туристически обекта)

Томбул джамия е най-голямата джамия в България и независимо че е извън границите на общините Нови пазар и Каспичан, тя е неделима част от културно-историческото наследство на област Шумен. Томбул джамия е на второ място по големина на Балканския полуостров след джамията "Султан Селим" в гр. Одрин. Джамията "Шериф Халил Паша" и комплексът около нея са построени през 1744 г. Тя е известна с името Томбул джамия, заради тумбестата форма на купола ѝ. Комплексът е разположен върху площ от 1730 кв.м. Джамията е обявена за паметник на културата.

► Регионален исторически музей (един от 100-те национални туристически обекта).

Регионалният исторически музей в Шумен е научен и културно-просветен институт с девет отдела и обособена научна група. Във фондовете му се съхраняват над 150 000 движими паметници на културата,

от които 15 000 са изложени в 8 експозиционни зали. Периодично се експонират и временни изложби. В структурата си музеят включва и тези от Търговишка област.

► **Исторически забележителности с местно значение на територията на община Нови пазар :**

с. Беджене - община Нови пазар – Антично селище на 500 м. източно от селото. Тук са открити плоча с латински надпис, долиуми и монети от II-V в. Находките се съхраняват в музея на НИАР Плиска.

с. Войвода – На площ от 40 дка източно от Нови пазар има късно-антична крепост от периода IV-VI в. Изградена е върху висок рид на Стана плато. До с. Войвода археологически проучвания са идентифицирали и града-крепост Диней, чиято двойна стена е голяма рядкост за този вид строежи. Точно от тук е минавал оживен римски път, който свързвал Черно море с Дръстър (Силистра) и Абритус (Разград). На 2 км. Североизточно от селото, в м. Хисаря е разположено плато с площ от 40-50 дка, ограничено от дерета. По периферията минава крепостен зид, дебел от 3,10 до 3,25. Градежът е от дялган камък за лицевите части споен с хоросан и счукана керемиди. Разкрити са три кули – едната ветрилообразна, а двете полукръгли, а пред нея – ров.⁸

с. Зайчино ореше – Община Нови пазар – на 4 км. Северно от в м. Клиселик са открити основи от сгради, за сега затревени. Открити са пръснати фрагменти от строителна и битова керамика.

с. Избул – Община Нови пазар- тракийско антично и средновековно селище. На 1 км. Югоизточно от селото, в местността долните лози, край пътя за с. Жилино са открити фрагменти от глинени съдове характерни за различните исторически епохи. Открити са основи от сграда една цяла и няколко фрагменти от оброчни плочки на тракийския конник. Открити са още латинските гробища от късно антично селище и късно античен каптаж.

⁸ Дремсизова-Нелчинова, Цв. и В. Антонова. Каталог на археологическите паметници в Шуменски окръг. С., 1975

гр. Нови пазар е възникнал от руините на антична крепост. Първите писмени сведения за него датират от 1444 г. В тях се споменава „Йени пазар“ / Нови пазар / като укрепеното селище, край което се е състояла първата голяма битка на полско-унгарският крал Владислав III Ягело-Варненчик срещу турците. На 2 км северно от града, вдясно от шосето за гр. Плиска е открито землено укрепление. Преди години добре е личало укреплението, което имало форма на правоъгълник. Сега е запазен ров с дължина 500 метра с посока изток-запад. Основата на рова е от 5 до 8 метра, а средната дълбочина е от 2,50 м. VIII в. На 500 метра североизточно от града, в подножието на естествената могила Бешиктепе, на десния бряг на Крива река е открит средновековен некропол, открити са 42 погребения, извършени чрез трупополагане.

с. Преселка – община Нови пазар. Наличие на средновековно селище, на 1.5 км. Югоизточно от селото, върху ниска тераса, на левия бряг на р. Сюлеймандере. На времето са били открити основи и пръснати гърнета с врязана линейна украса. VIII-X в. На 300 м. южно личат останки от солиден градеж: зидове споени с червен хоросан тухли и керемиди.

с. Стан – Община Нови пазар. На 4 км от селото върху рид на платото Станата се намира късно антична и средновековна крепост. От трите страни е ограничена от стръмни склонове, а от север е издълбан изкуствен ров. Има неправилна форма с площ над 40 дка. Карел Шкорпил отбелязва четири кули и вход на западната страна. Вътре останки от разрушени постройки, строителна и битова керамика, долиуми и др. Намерени са римски монети, върхове на стрели, гривни от стъкло и др. V-XI в. (Лит. ИРИК, X, стр. 385.)

с. Стоян Михайловски – община Нови пазар. На 10 км. От селото е намерено късноантично селище. Преди години по време на оран били открити основи на сгради, градени от ломен камък и росан, строителна и битова керамика.

► Исторически забележителности с местна значимост на територията на община Каспичан

с. Златна нива – община Каспичан. На 2 км. южно от селото и на 150 м. от шосето за с. Плиска се намират побити камъни – Девташлари. Те представляват големи и грубо обработени камъни (височина до 2 м. ширина над 1 м. и дебелина от 0.80 до 1 м.) в шест редици по шест камъка. Сега са запазени 27 камъка. Някои от тях са намират в своето първоначално

положение, а други са полегнали или потънали в земята , от времето на първата българска държава.(Лит. ИРАИК , X)

с. Калугерица - община Каспичан. На 1 км. Югоизточно от селото, в местността Кирека е намерена скална гробница, издълбана в скалния масив на Мадарското плато. То представлява правоъгълно помещение(2,80 на 3,40 м. и височина 2,20 мЧ с вход широк 1 м. и висок 1.65 м. Вътре има издълбани две гробнични корита. Над ъглите на входа и над южния гроб са врязани кръстове. IX-X в. ⁹. На 1 км. Югоизточно от селото , в местността Кирека , под скалната гробница са намерени основи на Обществени сгради, различни по план, материал и начин на градеж. Най ранната постройка е под формата на правоъгълник (22,60 на 11,30) ориентиран североизток-югозапад. Състои се от две отделения. Основите , широки 1,60 м. са от големи каменни блокове, настилка е то каменни плочи. По късно са изградени девет верижни помещения от камък и кал , вероятно манастирски сгради. В тях има пещ водопровод. Намерени са битови предмети и домашна керамика разкопани са около 10 гроба.¹⁰ На 1,5 югоизточно от селото са открити старобългарски надписи издълбани върху скала. Единият надпис от три реда гласи „ Звено ковач писах месец априле. Завален бе патос, нии с железен клин железна дълбия разбих “В началото и края на надписа има кръстове. Явно е че от надписа се говори за път който се нуждае от поправка. Следи от стар път има и на 3-4 м. северно от скалата. Втори надпис в реда е силно изтрит. От първия се чете „аз“ , а от втория „ Еньов син“ XII – XIII в.¹¹ В горната част на селото, в непосредствена близост с новите гробища са открити християнски гробища. Заемат площ от 100 на 150м. Открити са три вида каменни надгробни паметници. Първите във форма на кръст с масивно горно рамо и къси странични рамена. Върху лицевата страна на някои от тях е изчукан втори кръст. Вторите са със заоблена горна част във вид на човешка глава, а долната е във вид на правоъгълна плоча. Третите представляват правоъгълни плочи с надписи и врязани орнаменти. В източната част на гробището личат останки от градеж, вероятно параклис XV-XIX в.

с. Кюлевча – Община Каспичан. На 2 км. Южно от селото, в местността „ Гръцка сеч” е открито тракийско антично селище. Открити са основи на сграда. В самото село на площада пред читалището и на изток и на север от него е открит тракийски некропол. Намерен е инвентар от глинени съдове, железни ножове и прешлени.

⁹ Източник : Лит. Фегер I ви, стр.115.

¹⁰ Източник:Лит. Фегер I ви, стр. 107

¹¹ Източник: Лит . Миятев, Старобългарски надписи.

3. Културно наследство-оценка на състоянието му, характеристика, структура и разпределение по населени места

► Културни институции

На територията на общините Нови пазар и Каспичан съществуват двадесет и две 22 културни институции - 19 читалища (в градовете и повечето по-големи села на територията), Художествена картинна галерия "Петър Персенгиев" (Нови пазар), Археологическа музейна сбирка и Възрожденска къща- музей "Килийно училище" (Нови пазар), Художествена галерия „Стоян Венев” (Каспичан).

Към Читалищата на територията има повече от 30 самодейни състава-танцови фолклорни състави и певчески групи. Най-активна дейност провежда Читалище "Христо Ботев" в Нови пазар, организиращо 8 самодейни състава, театрална труппа и школи по изкуства. Към Читалището в с. Каспичан от няколко години действа състав по ромски фолклор, домакин на традиционно провеждан Ромски фолклорен събор.

Забележителна е активността на Читалищата на територията. Усилията на тези уникални за България институции са насочени към развитие и обогатяване на културния живот на общността, запазване и възстановяване на обичаи и традиции, разширяване знанията на населението и приобщаването им към ценностите на науката, изкуството и културата, възпитаване и утвърждаване на национално самосъзнание, формиране на етническа и религиозна толерантност. Всяко читалище поддържа общодостъпна библиотека. Читалищата са в основата на всички провеждани културни мероприятия – чествания на годишнини, национални, официални и религиозни празници, забавно-увеселителни прояви, екскурзии, посещения на театрални постановки и концерти, мероприятия на открито, събори, фестивали и др.

Читалищата – като традиционно културно просветно средище, са другата институция, която също осъществява дейности, свързани с повишаване образователното и квалификационно ниво на населението. Чрез новите форми – създаване и функциониране на Интернет центрове за обучение на различни възрастови групи. Читалищата в малките населени места потенциално съдържат в себе си възможност за повишаване на образователното ниво на населението, чрез програми на „Учение през целия живот”.

Състоянието на сградния фонд е един от проблемите, които спъват читалищната дейност. Повечето от сградите са строени през 60-те години на миналия век, когато населението в селата е било многобройно. Днес живеещите в тези населени места са намалели в пъти и се получава така, че село с 200 души население разполага с грамадна сграда, която не се използва пълноценно, а и няма средства за поддръжката ѝ. От 2003 година издръжката на читалищата е държавна дейност и е с фиксирана за съответната година в бюджета на общината сума, която е недостатъчна. Със средства от общинските бюджети ежегодно се ремонтират няколко читалищни сгради, отделя се и допълнителна сума за дофинансиране с общински приходи, но като цяло тези средства са недостатъчни.

► Културни събития

На територията ежегодно се провеждат три национални конкурса:

- Литературен конкурс „Калина Малина” (провежда се в Нови пазар)- за детско-юношеска литература. Провежда се веднъж на три години от 1984 г. до сега.

- Национален конкурс за акордионисти „Танцуващи клавиши” (Нови пазар). Провежда се ежегодно април - май. В конкурса се включват над 100 индивидуални и камерни състава от над 30 града. Тук си дават среща най-талантливите изпълнители от музикалните училища, паралелки, школи, както и от Музикалната академия. Конкурсът е трамплин за по-нататъшната изява на много млади хора.

- Национален конкурс за гайдари „Вълшебни ритми”. Провежда се ежегодно през месец май. В него се представят на 70 индивидуални камерни състави.

Всяка година на територията на двете общини има културни прояви, свързани с чествания на исторически дати, храмови празници, фолклорни събори и обичаи. Фолклорните традиции на местното население и днес се съхраняват, чрез художествено-творческата дейност на читалищата. Богатото фолклорно наследство на района дава повод всяка година да бъдат чествани и възпроизвеждани редица обичаи като: Бабин ден, Трифон Зарезан, Тодоров ден, Лазаруване, Василица, Гергьовден, Еньовден, Пеперуда, Коледуване, Седянки.

Някои от по-изявените културни събития, представляващи туристически интерес, привличащи участници и посетители от страната и чужбина са:

- Тържества, посветени на Св. Княз Борис I- в гр. Плиска;
- Традиционен регионален фолклорен събор "Станата пее"-гр. Нови пазар;
- Традиционен фолклорен събор "Еньовските ритми"- с. Енево;
- Детски събор "Слънчо люлка", с. Стан;
- Традиционен регионален фолклорен събор „Кирека пее и танцува"- гр. Каспичан;
- Ромски фолклорен събор- с. Каспичан;
- Регионален пленер по живопис „Кюлевча”- с. Кюлевча;
- Ежегодна родова среща на преселници в Украйна- в с. Кюлевча

III. АНАЛИЗ НА ПОТЕНЦИАЛА НА ТЕРИТОРИЯТА ЗА РАЗВИТИЕ НА РАЗЛИЧНИТЕ ФОРМИ НА ТУРИЗЪМ НА БАЗАТА НА СЪЩЕСТВУВАЩИ ДАННИ, ХАРАКТЕРИСТИКА НА МЕСТНИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТ, СИЛНИ И СЛАБИ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИ И ЗАПЛАХИ ЗА РЕЗВИТИЕТО МУ.

1. Туризмът в България

Туризмът е приоритетна сфера на икономическата дейност в България поради очакваното стимулиращо влияние върху развитието на селското стопанство, хранителната и леката промишленост, транспорта и други редица съпътстващи услуги от производствената и непроизводствена сфера . През последните години туризма трайно генерира около 12 % от БВП, с което се свързва и очакванията инвестициите в туристическият сектор да генерират също 12 % от БВП. Имайки предвид обстоятелството , че в редица европейски страни за развитие на културно исторически туризъм се насочват 30 % от инвестициите в туризма , то очевидно е , че развитието на културно- историческия туризъм в България трябва да се обвърже с усвояване на средствата от Европейските структурни фондове.

В България туризмът осигурява сравнително голяма заетост на работна сила. Според експертна оценка на туристическия бранш (БТАТ, БТК, АБТТА) заетите в туризма съставляват около 350 000 души. Не малка част от заетите в „други икономически дейности“, според официалната статистика – култура, спорт, развлечения, транспорт и др. (разписани в закона за туризма като „предоставяне на други туристически услуги“ – чл.3, ал.3) също осигуряват развитието на туризма в страната, но не се регистрират статистически и не се отчитат системно. Това силно затруднява и ограничава разработването на сравнителни анализи за териториалното развитие на културно историческия туризъм. Разработването на стратегически план за развитието на културно – историческия туризъм в България, изработен през 2009 година под ръководството на проф. Пиетро Джовани Гуцо, се подчертава, че подкрепата за културно историческия туризъм би имала мощен антикризисен ефект и би могла удачно да се съчетае с класическия курортен туризъм, повишавайки качеството на националния туристически продукт.

По данни на Националния статистически институт през второто тримесечие на 2011 г. в страната са функционирали 3 226 средства за подслон и места за настаняване с над 10 легла в т.ч. – хотели, мотели, къмпинги, хижи и други места за краткосрочно настаняване. Броят на стаите в тях е 112 575, а на леглата – 246 442. В сравнение със същия период на 2010 г. общият брой на средствата за подслон и местата за настаняване нараства с 2.8%, броят на стаите в тях нараства с 1.8%, докато броят на леглата намалява с 0.4%. Общият брой на реализираните нощувки във всички средства за подслон и места за настаняване през второто тримесечие на 2011 г. нараства с 20.2% в сравнение със същия период на 2010 г. и достига 4 523 999 нощувки. През второто тримесечие на 2011 г. реализираните нощувки от български граждани в средствата за подслон и местата за настаняване са 1 454 257 и се увеличават с 13.6% спрямо съответното тримесечие на 2010 година. Увеличава се и броят на реализираните нощувки от чужденци в средствата за подслон и местата за настаняване с 23.6% и достига 3 069 732 нощувки. Най-голяма част от 36.7% от реализираните нощувки от български граждани през второто тримесечие на 2011 г. са в средствата за подслон и местата за настаняване с 1 и 2 звезди. През второто тримесечие на 2011 г. се увеличава и общият брой на пренощуващите лица в средствата за подслон и местата за настаняване с 19.4%, като достига 1 356 113. Увеличение има както при пренощуващите българи от 15.2% и общ брой от

676 056, така и при пренощуващите чужденци с 23.8% и общ брой от 680 057. Общата заетост на леглата в средствата за подслон и местата за настаняване през второто тримесечие на 2011 г. е 27.0%, което е с 5.1 процентни пункта над регистрираната за същия период на 2010 година. Приходите от нощувки в средствата за подслон и местата за настаняване през второто тримесечие на 2011 г. достигат 165 млн. лв, което е с 14.4% повече в сравнение с второто тримесечие на 2010 година. Увеличават се приходите както от чужди, така и от български граждани - съответно с 16.1 и 10.3%.

2. Туризмът на територията на община Нови пазар и Каспичан

Настоящият анализ се базира на основата върху разбирането на същността на културно - историческия туризъм като „ пътувания, чиято основна или съпътстваща цел е посещение на обекти и прояви, чиято културно- историческа ценност ги е превърнала в част от културното наследство на дадена територия „.

Районът на общините Нови пазар и Каспичан е с богато културно- историческо и природно наследство – на територията са разположени исторически паметници на Първата Българска столица и Мадарския конник. Близостта до Черноморските курорти Варна, Албена, Златни пясъци, Св. Св. Константин и Елена създава предпоставки да бъде разширена зоната на туризъм от големия пазар на Варненското Черноморие в посока Старата столица Плиска и развитието на културен, екологичен, познавателен, селски туризъм.

Туризмът е един от приоритетните отрасли за развитието на територията на общините Нови пазар и Каспичан , но региона все още не се припознава като такава дестинация. Нереализиран остава потенциалът за развитие на устойчиви форми на алтернативен туризъм във вътрешността на региона въпреки многообразието от културно исторически и природни ресурси. Поради ограничена статистическа информация не можем да дадем пълна оценка на състоянието на туризма, но въпреки това са направени проучвания сред местното население.

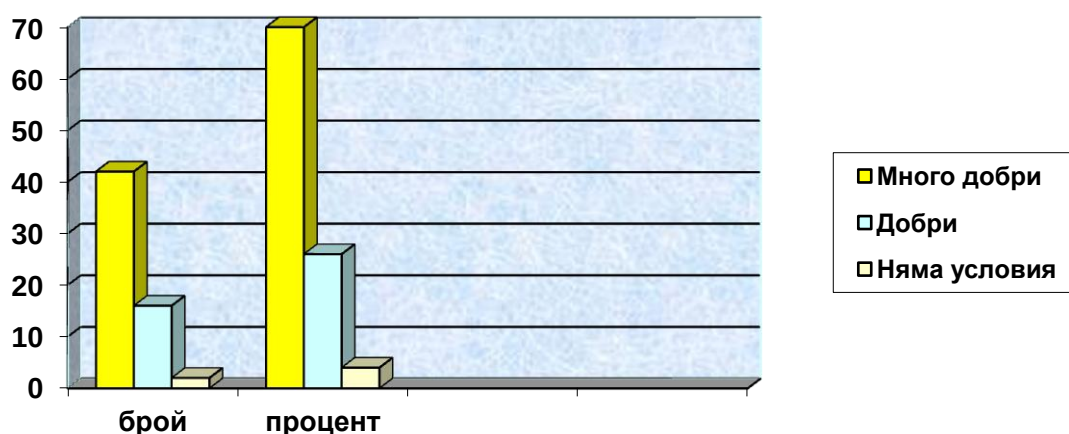
Развитието на алтернативен вид туризъм е в тясна връзка със създаването на подходяща инфраструктура. Тя включва няколко по важни направления : средства за подслон, инженерна инфраструктура, производствена и социална инфраструктура, всяко от които влияе върху привлекателността на туристическата дестинация.

Направено е анкетно проучване сред населението на територията с въпроса:

1. ”Има ли условия за развитието на културно- исторически туризъм на територията на общините Нови пазар и Каспичан?”. В анкетата участват 60 души на територията на двете общини :

Таблица

Всичко отговорили	Много добри		Добри		Няма условия	
	брой	%	брой	%	брой	%
60	42	70	16	26	2	4



фигура 1

Алтернативният туризъм под формата на обиколки (по-дълги от един ден) е незначителен в сравнение с масовия туризъм, както и по отношение на потенциалните възстановителни ресурси. Но използването на антропогенните и природни ресурси на територията до голяма степен би могло да обогати туристическото предлагане в по-широкия план на Североизточен регион и като близък тил на крайбрежната ивица да спомогне за намаляване на големите концентрации по брега. В този смисъл, близостта до голям туристически пазар – Северното Черноморие способства обособяването на регионален туристически продукт и

привличането на туристи от Черноморието за няколко дневни излети и запознаване със забележителностите в района. Развитието на алтернативни форми на туризъм е заложено като мярка в Регионалния план за развитие на Североизточен район.

Понастоящем за територията на общините Нови пазар и Каспичан са характерни едnodневните туристически турове, уикенд ваканциите (от Шумен, Варна, Черноморските курорти). Засилващият се интерес към даденостите на района налага да се търсят начини за увеличаване престоя на туристите. Развитието на алтернативен туризъм ще допринесе за осигуряване на временна и постоянна заетост сред местното население, ще насърчи откриването на много нови работни места за постоянна и временна заетост и така ще повлияе на решението на демографския проблеми на територията.

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
Географско местоположение 1. Стратегическо географско разположение- територията се намира на 60 км от морските курорти на Северното Черноморие, големия морски град и пристанищен център Варна и на 120 км средно от двете големи дунавски пристанища Русе и Силистра; 2. Добре развита транспортна инфраструктура (ЖП и пътна) с национално и международно значение - Железопътната гара Каспичан е важен комуникативен и транспортен възел в Североизточна България, през територията преминава автомагистрала “Хемус”, свързваща Варна със София . Инфраструктура 3. Добре изградена пътна инфраструктура на територията; 4. Добре изградена инфраструктура за връзка със съседни общини; Природни дадености и околна среда 5. Чиста и съхранена околна среда;	Инфраструктура 1. Влошено качество и амортизирана пътна и техническа инфраструктура на територията на общините Нови пазар и Каспичан, особено в по-малките и отдалечени населени места; 2. Липса на пречиствателни станции за отпадни води; 3. Амортизирана водопроводна мрежа 4. Липса на канализационна система в селата 5. Ограничен достъп до интернет в повечето села Природни дадености и околна среда 6. Обособяване на нерегламентирани сметища около населените места, които не са обхванати в системата за сметосъбиране и сметоизвозване и тези с относително нисък дял на населението. Култура 7. Слаба комерсиализация на културно-историческите дейности;

6. Съществуване на защитени зони и местности (Провадийско- Роякско плато; Мадарски скален венец) 7. Наличие на природни забележителности - Мадарското плато, Станата, др. Култура 8. Богато културно- историческо наследство; 9. Мрежа от действащи културно-просветителски центрове- Читалища в почти всяко населено място от територията; 10. Наличие на материални паметници на културата от национално и световно значение (Първата Българска столица Плиска, Скален барелеф " Мадарски конник"- под закрила на ЮНЕСКО и др. 11. Живи фолклорни обичаи; 12. Традиции в провеждането на национални фолклорни събори и конкурси; 13. Традиции в спорта, активна клубна спортна дейност (Възраждане дейността на клуба по авио- и ракето-моделизъм (Каспичан) и достигане на високи спортни постижения на международни състезания	8. Неразработени културно- исторически и туристически ресурси; 9. Липса на съвременна информация и стратегия за привличане на гости за културни събития на територията; 10. Съществено спадане интереса на бизнеса към културното наследство и историческите и природни забележителности; 11. Липса на обща маркетингова стратегия за развитието на туристическите обекти и потенциалната туристическа индустрия около тях; 12. Слаба реклама на потенциала и възможностите на територията; 13. Липса на стратегия за превръщане на транзитните пътници в гости на територията, които да се запознаят с културно историческото наследство.
ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
Географско местоположение 1. Завършване строителството на АМ „Хемус” София-Варна; 2. Подобряване на транспортната инфраструктура на територията Природни дадености и околна среда 3. Подобряване на екологичното състояние; 4. Проучвания на непознати и непопулярни природни забележителности; 5. Маркиране на екопътеки и туристически маршрути на територията на МИГ; Демографско състояние, човешки ресурси,	Географско местоположение 1. Повишаването на транзитния трафик през територията на двете общини да доведе до влошаване на екологичната обстановка; 2. Липса на средства за обновяване и изграждане на нови пътни съоръжения на пътно-транспортната мрежа на територията; Икономически развитие, природни дадености и околна среда 3. Неефективно усвояване на еврофондовете на централно и регионално ниво 4. Недостиг на финансови средства за реализиране на проекти в областта на

образование, пазар на труда 6. Непрекъснато повишаване квалификацията на местното население посредством реализиране на програми за „учене през целия живот“; 7. Адаптиране на образователната структура към потребностите на местния бизнес и тенденциите за развитие на територията; 8. Диверсификация на икономиката, чрез развитие на нови и алтернативни форми на заетост; 9. Създаване на заетост и повишаване доходите за задържане на икономически активното население; 10. Разработване и реализиране на проекти, насочени към създаване на възможности за развитие и личностна и професионална реализация на младите хора Култура и спорт 11. Включване на Каспичан във веригата от места за провеждане на Европейски и световни първенства по авио- и ракето-моделизъм; 12. Организиране на фестивали, панаири и други културни събития, свързани с културно-историческото наследство на района	ефективното използване на природните ресурси и опазване на околната среда; 5. Природни бедствия и аварии Демографско състояние, човешки ресурси, образование, пазар на труда 6. Запазване на неблагоприятната демографска тенденция – застаряване на активното население, обезлюдяване на населени места, нисък жизнен стандарт; 7. Липса на кадрови потенциал за внедряване на иновации; 8. Повишаване цената на труда, което да доведе до закриване на малки предприятия в областта поради нерентабилност на производството; 9. Потенциална заплаха от увеличаване на; 10. Трайната тенденция за мигриране на младите хора ще задълбочи неблагоприятните демографски характеристики; 11. Липса на квалифицирана работна ръка, особено в малките населени места, поради изчерпване на демографския им потенциал. Това може да доведе до ускоряване темпа на социално-икономическия упадък на тези територии
--	--

IV. АНАЛИЗ НА ТЕКУЩОТО СЪСТОЯНИЕ НА ПРОЦЕСИТЕ НА ПЛАНИРАНЕ И РЕАЛИЗИРАНЕ НА ДЕЙНОСТИ НА ОБЩИНСКИТЕ АДМИНИСТРАЦИИ В ПОСОКА СТИМУЛИРАНЕ РАЗВИТИЕТО НА ТУРИЗМА.

Планирането на процесите, свързани с развитието на туризма на територията на община Нови пазар и община Каспичан се осъществява чрез няколко основни програмни документа. Това са:

Община Нови пазар

- План за развитие на община Нови пазар (2007 – 2013г)
- Програма за управление на дейностите по отпадъците в община Нови пазар

- Статут за честване на национални, официални и местни празници и празници на етническите общности в Община Нови пазар

- Програма за развитие на читалищната дейност в община Нови пазар за 2012г.

Община Каспичан

- Общински план за развитие на община Каспичан (2007 – 2013 година)
- Стратегия за местно икономическо развитие на община Каспичан (2007 – 2013г.)
- Общинска програма за опазване на околната среда (2008 – 2013година)

Област Шумен

- Областна стратегия за развитие на област Шумен 2007-2013г

1.Преглед на наличните общинските документи имащи отношение по темата туризъм – община Нови пазар

Планови документи на община Нови пазар

Приоритетите заложи в стратегическите документи на община Нови пазар, имащи отношение към развитието на туризма са следните:

План за развитие на община Нови пазар (2007 – 2013г)

Визия

„Община Нови пазар- стоково-продоволствен тил на Черноморския стопански туризъм,конкурентноспособна в новата Европейска среда, промишлен и аграрен център с висококвалифициран човешки ресурс, предпочитано място за живот, инвестиции и туризъм, с подобрена инфраструктура и висок жизнен стандарт на населението”.

СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ (ПРИОРИТЕТИ)

Приоритет 1“Създаване на конкурентноспособна местна икономика”.

Специфична цел 3 : Съхраняване на културно-историческото наследство и традициите – потенциал за развитие на туризма.

Специфична цел 4: Стимулиране на местното предприемачество и привличане на външни инвестиции,като се създават предпоставки за възстановяване на някогашните близо 40000 дка поливни площи на територията на новопазарската община за извеждане от “зоната на риска” на растениевъдството,млечното животновъдство,като особено внимание се отдели на овцевъдството и свиневъдството,развитие на месо и млекопреработката в оптимални производствени структури.

Приоритет 2"Поддръжка и доизграждане на инфраструктурата. Опазване на околната среда."

Специфична цел 1: Подобряване състоянието на съществуващата и изграждане на нова техническа инфраструктура.

Специфична цел 3: Съхраняване на природните дадености и опазване на околната среда.

Приоритет 3 “Развитие на човешките ресурси и по-висок жизнен стандарт”.

Специфична цел 1: Повишаване квалификацията на кадрите.

Специфична цел 3: Активно ангажиране на младите хора в развитието на общината.

Приоритет 4 „Въвеждане на съвременни подходи на управление, развитие на партньорството и териториалното сътрудничество.”

Специфична цел 5: Рехабилитация на пътната мрежа в това число път II-27 в отсечката гр.Нови пазар-с.Тръница.

Специфична цел 7: Осигуряване реализацията на проект “Пречиствателна станция за отпадни води” гр.Нови пазар- гр.Каспичан.

Специфична цел 8: Реализиране на ефективни междуобщински действия за утвърждаване на гр.Нови пазар и гр.Каспичан,като центрове с

28

„Проект по договор № РД50-99/13.06.2012 год. за предоставяне на финансова помощ по Мярка“ Прилагане на стратегии за местно развитие „ и по Мярка Управление на местни инициативни групи, придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответната територия за местните инициативни групи, прилагащи стратегия за местно развитие“;

микрорегионално значение, като се осигури лесна достъпност на населението от селата до обществени услуги от първа необходимост, от културен, образователен, правен, спортен, социален, здравен и търговски характер.

Програма за развитие на читалищната дейност

С решение на общински съвет Нови пазар е приета „Програма за развитие на читалищната дейност”, която има за цел да обедини усилията за по-нататъшно развитие и утвърждаване на читалищата, като важни обществени институции, основни културно – просветни средища с активни информационни, образователни, социални и граждански функции, които имат специфична мисия – да съхраняват и развиват традиционни ценности на местното население. С приетите културни календари за всяко едно от читалищата на територията, на двете общини се установяват трайни и ползотворни международни контакти и участие на читалищни колективи в международни фестивали и конкурси. Засилват се интеграционните процеси и межкултурния диалог, което генерира значим поток от туристи и посетители на територията на двете общини.

КУЛТУРЕН КАЛЕНДАР на читалищата от община Нови пазар
Народно читалище „Хр.Ботев-1872” гр.Нови пазар

месец	Културни инициативи
м. Януари	- Ден на приказката - дет.утро, посветено на 130г.от рожд. на Алън Милър
м.февруари	- Конкурс за най-добро домашно вино
	„За теб, любов”- забавна вечер за празника на влюбените
м. Март	- „Баба Марта бързала”- детско утро
март	- Ден на любителско изкуство – концерт
март	- Тържествено честване на Национален празник на България – 3март
март	- „С песен и цвете за теб”- концерт, посветен на Международния ден на жената
март	- Традиционен пролетен детски карнавал
март	- Международен ден на театъра
април	- Връбница – Цветница – общоградско увеселение
април	- Великденско хоро - традиционно общоградско увеселение и конкурс за писани яйца.
април	- Седмица на детската книга и изкуствата за деца./поредица от мероприятия/
април	- Национален конкурс за гайдари и инстр.....”Вълшебни ритми”
м. април	- Маратон на четенето
м.април	- Участие на школи по нар.пеене, кавал, гайда и дудуци в Нац.фолклорен събор”Диньо Маринов” – гр.Варна

м.май -Участие на чит.състави в нар. събор в гр.Плиска
май - Национален конкурс за акордеонисти „Танцуващи клавиши”
май, - „Мини и Мис Нови пазар”- конкурс за красота
май „Св.Св.Кирил и Методий” – хоров концерт
май - Национална библиотечна седмица - /среци с творци, изложби на рисунки и др./
май - Участие на чит. колективи в детски фолклорен събор „Слънчова люлка”с.Стан
май - Шествие и тържествен концерт за Деня на българската просвета и култура
май - „Станата пее” –фолклорен събор в местността „Станата”
юни -Международен Ден на детето
юни - Ден на Ботев - поднасяне на венци пред паметника на „Хр.Ботев”
м.юни -Годишен концерт на ОШИ”Калина-Малина”при НЧ”Хр.Ботев”
юли – август Лятна дейност с деца / по предварително изготвена програма съвместно с общ.Н.пазар и ОДК/
септември -Ден на обявяването на Независимостта на България- концерт
октомври -Ден на музиката ,поезията и Ден на възрастните хора - концерт
октомври - Дни на Нови пазар /по предварително изготвена програма/
декември - КОЛЕДНИ И НОВОГОДИШНИ ПРАЗНИЦИ: концерти, детски утра, карнавали и др.
целогодишно Ден на приказката – всеки втори четвъртък от месеца
Народно читалище „Напредък- 1928” с.Войвода
м.януари Йордановден- Ивановден, народни обичаи и ритуали
м.януари -Ден на родилната помощ -Бадинден
м.февруари - Ден на лозаря и конкурс за най-добро домашно вино
м.февруари - Ден на влюбените – забавна вечер
м.февруари - Международен ден на майчин език
м.март - Забавна програма за Деня на самодееца
м.март - „Баба Марта бързала”-детско утро съвместно с ЦДГ”Здравец”
м.март - „Ой, Лазаре,Лазаре..” – пресъздаване на обичая от гр. за народни песни
м. март - „Да посрещнем пролетта”- забавна програма
м.април - „Ден на приказката – детско утро
м.април - Изложба на великденски яйца и козунаци
май - У частие на гр.за нар.пеење в фолклорен събор”Еньовските ритми”
май - Участие на гр.за нар.пеење в фолклорен събор „Станата пее”
юни - Развлекателна програма за Деня на детето
м. юни –юли Поход до античното селище ”Динея”
м. Юни – юли Лятна работа с деца /забавни игри,турнири и др./
август - „Ден на селото”- празнична програма
октомври - Ден на музиката ,поезията и Ден на възрастните хора -тематична вечер
ноември - Ден на християнското семейство- среща- разговор
м.декември - Да посрещнем „Дядо Коледа” –детско утро,съвместно сЦДГ”Здравец”

м.декември - Коледуване из селото
м.декември - Новогодишно тържество

Такива планове за културните прояви са приети за всички читалища на територията на община Нови пазар.

2.Преглед на наличните общинските документи имащи отношение по темата туризъм – община Каспичан

Планови документи на община Каспичан

Приоритетите заложи в стратегическите документи на община Каспичан, имащи отношение към развитието на туризма са следните:

Общински план за развитие на община Каспичан
--

ВИЗИЯ

Социално ориентирана и икономически просперираща община с устойчиво развиващи се екологични промишленост и селско стопанство. Център на културно-историческият туризъм в региона. Високо образователно ниво и жизнен статус на всеки един жител на Община Каспичан.

ПРИОРИТЕТИ

Приоритет 1 - Подобряване качеството на живот, чрез повишаване степента на креативност и адаптивност на населението на Община Каспичан.

Стратегическите цели за “Човешки ресурси”

Стратегическа цел 1 - Повишаване образователното и квалификационното ниво на населението.

Мярка 2: Ремонт на сградите на ЦДГ и училищата в Община Каспичан.

Стратегическа цел 5 - Повишаване на културното потребление чрез разнообразяването и обогатяването му.

Мярка 14: Популяризиране на местното културното наследство и бит извън пределите на общината и страната чрез международни контакти.

Тази мярка включва дейности, като организиране и участие в национални и международни фолклорни фестивали и Организиране на културни празници с цел културен обмен със страните на Европейския съюз и други страни, които не са членки.

Мярка 15: Подобряване на материално техническата база на читалищата в Община Каспичан.

Предвижда се ремонт на сградния фонд на читалищата, както и подновяване на интериора в тях. Необходимо е и закупуване на технически средства необходими за качествено изпълнение на образователните и културни мероприятия за всяко от читалищата с цел съхраняване документално на културните мероприятия. Закупуване на нова литература с цел обогатяване книжният фонд на библиотеките

Мярка 16: Повишаване качеството на културният продукт.

Закупуване на народни инструменти, костюми, реквизит и създаване на кръжочни форми.

Мярка 17: Обогатяване на културната дейност с обвързването им с културно-историческото наследство.

- Направа на музейна сбирка за съхраняване на битови и занаятчийски произведения.
- Направа на исторически паметник в центъра на гр.Каспичан - символ на общината.
- Реставрация на старите чешми

Мярка 18: Насърчаване на етно – културните традиции.

- Провеждане на етно-събори на бълканите/костюми, реквизит, рекламни материали и други;

- Създаване на ромски фолклорен състав /костюми, инструменти, реквизит и други;
- Създаване на турски фолклорен състав /костюми, инструменти, реквизит и други;
- Създаване на български фолклорни състави /костюми, инструменти, реквизит и други;
- Алея на изкуствата от произведения на изкуствата от естествени материали, изработени от местни млади таланти;

Мярка 19: Възраждане ролята на читалищата в духовния и обществен живот на местното население.

Стратегическа цел 6 - Подобряване здравния статус на населението.

Мярка 22: “Повишаване спортната култура, чрез стимулиране упражняването на масов спорт.”

Организиране на спортни празници във всяко населено място, организиране на общински турнир между селски отбори във възможно най-голям брой и вид спортове. Изграждане на алея на здравето в местността “Кирека”, която да е привлекателен център и основа на масовият спорт.

КУЛТУРЕН КАЛЕНДАР НА ОБЩИНА КАСПИЧАН

МЕСЕЦ	КУЛТУРНА ПРОЯВА	ДАТА	ОРГАНИЗАТОР
ЯНУАРИ	Нова година	1.01	НЧ „Христо Ботев – 1896” с. Каспичан
	„Васильовден”	1.01	Отбелязване в читалище „Каменен стълб 1888”-с. Кюлевча
	165 години от рождението на Христо Ботев	6.01	Отбелязване в читалищата от Община Каспичан
	„Богоявление”	6.01	НЧ "Освобождение-1904" - кв.Калугерица и НЧ "Просвета-1911"-гр. Плиска
	135 години от рождението на Пейо Яворов	13.01	НЧ „Васил Левски - 1924” с. Върбяне и НЧ "Освобождение-1904" - кв.Калугерица

	150 години от рождението наАлеко Константинов	13.01	НЧ „Христо Ботев – 1896” с. Каспичан и НЧ "Освобождение-1904" - кв.Калугерица
	„Бабин ден”	21.01	Отбелязване в читалищата и пенсионерските клубове от Община Каспичан
	75 години от рождението на Владимир Висоцки	25.01	Музикален ден в библиотеката на НЧ "Освобождение-1904" - кв.Калугерица
ФЕВРУАРИ	130 години от рождението на Владимир Димитров-Майстора	1.02	НЧ „Христо Ботев – 1896” с. Каспичан -изложба
	Честване на китайската нова година	13.02	Цетър за работа с деца и клуб "Приятели на Радио Китай за чужбина"
	„Трифон зарезан”- изложба и дегустация на вино "Най- добър прайзводител на вино"	14.02	НЧ „Пробуда 1928”- гр Каспичан Отбелязване в читалищата от Община Каспичан
	Ден на влюбените	14.02	Празник, посветен на чувствата и взаимоотношенията между мъжа и жената – ЦРД, читалища в общината
	„По стъпките на Левски”- 140 години от гибелта на Апостола на свободата	19.02	Патронен празник в читалище „Васил Левски 1924” село Върбяне. Отбелязване в читалищата и пенсионерските клубове на Община Каспичан
	„Обесването на Левски”	19.02	Изложба в художествена сбирка „Ст.Венев”, ЦРД - гр. Каспичан
	Международен ден на майчиния език	21.02	Отбелязване в читалище „Христо Ботев 1896”с.Каспичан, НЧ "Освобождение-1904" - кв.Калугерица
МАРТ	„Баба Марта”	1.03	Организиране на детски и ученически тържества в детските и учебните заведения и ЦРД. Изложби на мартеници в читалищата на Община Каспичан, ДЦВХУ с. Кюлевча
	„Ден на самодейността”	1.03	Отбелязване на празника със Творческа среща между самодейните колективи от Община Каспичан в читалище „Пробуда 1928” – зала №105
	ТРЕТИ МАРТ национален празник	3.03	Тържествен концерт и заря в

„Проект по договор № РД50-99/13.06.2012 год. за предоставяне на финансова помощ по Мярка“ Прилагане на стратегии за местно развитие „ и по Мярка Управление на местни инициативни групи, придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответната територия за местните инициативни групи, прилагащи стратегия за местно развитие“;

			Общинския център по случай 135-та годишнина от освобождението от османско владичество. Полагане на венци и цветя пред паметниците в населените места на общината.
	Международен Ден на жената "Благодаря ти мамо" - осмомартенски поздрав от школата по балет	8.03	Тържества, седенки, изложби и поздрави в детските заведения и читалищата на Община Каспичан, ЦРД
	Сирни заговезни - прошки	10.03	Отбелязване в читалище „Каменен стълб 1888“-с. Кюлевча
	Кукеровден	11.03	Отбелязване на празника на площада на общинския център
	Световен ден на земята	21.03	Витрини в библиотеката на НЧ „Христо Ботев – 1892“ Село Марково
	„Пролетни фантазии“	22.03	Изложби на рисунки от ЦРД
	Първа пролет	22.03	Отбелязване настъпването на астрономическата пролет в читалищата и детските заведения на Община Каспичан, излети и изложби. "Пролетен карнавал " в общинския център с участието на деца от СОУ"П.Волов", ОДЗ "Снежанка", ЦРД съвместно с пенсионерските клубове
	Международен ден водата	22.03	Участие в регионалния конкурс "Водата извор на живот" и посещения на изложби в град Шумен - ЦРД - гр. Каспичан, НЧ „Христо Ботев – 1896“ с. Каспичан
	„Благовещение“	25.03	Отбелязване на празника в читалища на общината
	Международен ден на театъра	27.03	Среща и изяви на бивши и настоящи самодейци от любителския театрален състав при НЧ „Пробуда 1928“ гр.Каспичан
АПРИЛ	Изложба посветена на деня на хумора	1.04	Художествена сбирка „Ст.Венев“
	Ден на хумора и сатирата	1.04	НЧ „Каменен стълб 1888“-с. Кюлевча

	Седмица на детската книга и седмица на гората	1.04 / 7.04	Прояви, организирани в читалищни библиотеки и читалища на Община Каспичан, ЦРД- Каспичан
	Международен ден на ромите	8.04	Тържества в читалище „Христо Ботев 1896“- село Каспичан, читалище ”Просвета 1911” - град Плиска, НЧ „Освобождение-1904” кв.Калугерица
	„Прочети ми приказка”	12.04	Конкурс за най- добър четец в НЧ „Христо Ботев – 1892” Село Марково
	Априлско въстание 1876	20.04	Отбелязване на 136 години от Априлското въстание.от всички читалища в общината.
	Празник на китайските открития в ОДЗ "Снежанка"	21.04	Център за работа с деца - гр. Каспичан
	Световен ден на Земята	22.04	Изложби от рисунки на ЦРД град Каспичан и в читалище „Освобождение 1904” кв.Калугерица
	90 години от рождението на Радой Ралин	22.04	НЧ „Христо Ботев – 1896” с. Каспичан
	Световен ден на книгата	23.04	Запознаване на децата от предучилищна възраст и първи клас с библиотеката на НЧ „Пробуда-1928” гр.Каспичан, "Маратон на четенето" - НЧ „Васил Левски 1924” село Върбяне, Беседа с деца от ЦДГ в НЧ ”Просвета 1911” гр.Плиска
	Ой, Лазаре,Лазаре	27.04	Пресъздаване на обичая в селата от общината
	120 Години от рождението на Елисавета Багряна	29.04	НЧ „Каменен стълб 1888“-с. Кюлевча НЧ „Васил Левски 1924” село Върбяне НЧ "Освобождение-1904" - кв.Калугерица НЧ „Христо Ботев – 1896” с. Каспичан
	Международен ден на балета	29.04	Концерт с участието на балетна школа „Грация”при ЦРД - гр. Каспичан
	Участие в Национален театрален фестивал в гр.Каварна	април	Участие на самодейния театър при НЧ „Пробуда”-1928 в Национален театрален фестивал в

			гр.Каварна
МАЙ	Регионален събор, Ден на град Плиска и Храмов празник на църквата „Св.Цар Борис I”	2.05	Тържества, посветени на Св. Княз Борис I -Михаил в град Плиска
	Великденска изложба на християнска живопис	5.05	Художествена сбирка „Ст.Венев”
	Празнично Великденско хоро	5.05	Тържества, организирани от читалищата и клубовете в Община Каспичан и ЦРД.
	Празник на село Косово	6.05	Отбелязване на празника в село Косово
	„Гергьовден”	6.05	Отбелязване на празника в читалища на Община Каспичан
	Ден на Европа и 68 години от края на Втората световна война	9.05	Отбелязване на празника от читалищата в Община Каспичан – витрини, беседи и тържества. Полагане на цветя пред паметниците в общината.
	Събор в село Каспичан Храмов празник на църквата „Свети Николай Чудотворец” в село Каспичан	9.05	Молебен и водосвет в храма на село Каспичан.
	Храмов празник на църквата „Св.св Кирил и Методий” и празник на квартал Калугерица	11.05	Молебен и водосвет в храма на квартал Калугерица. Тържество в читалище „Освобождение 1904” квартал Калугерица.
	Ден на библиотечния работник	11.05	Среща с бивши и настоящи библиотекари от Общината в библиотеката на НЧ "Пробуда - 1928"- гр. Каспичан.
	Под канарата в месността "Чашките"	11.05	Общоселски празник в с.Кюлевча
	Регионален пленер по живопис „Кюлевча`2013”	от 14.05 до 19.05	Организиране на регионален пленер по живопис с последващи изложби в Художествена сбирка „Стоян Венев” град Каспичан и ХГ”Елена Карамихайлова” град Шумен.
	Международен ден на музеите	18.05	Посещение на ДЦВХУ в музея на НЧ „Каменен стълб 1888”-с. Кюлевча
	Св.Св. Константин и Елена	21.05	Църковен празник организиран от

			НЧ «Просвета – 1874» с. Могила
	Ден на българската култура и славянската писменост	24.05	Празничен парад в град Каспичан и тържества в селищата от Община Каспичан. Празничен коктейл в читалище „Пробуда 1928” с бивши и настоящи учители и културни дейци
	Празник на село Марково	24.05	Отбелязване на празника в село Марково
	Национален събор "Дни на предците"	25.05	Община каспичан, кметство Плиска и родолюбиви клубове
	20 години фолклорна група "Настроение"	27.05	НЧ "Пробуда-1928" - гр. Каспичан
	110 години от рождението на Никола Фурнаджиев	27.05	НЧ „Васил Левски 1924” село Върбяне
	Премиера на любителски театрален състав с пиесата "Чайка"	май	НЧ "Пробуда-1928" - гр. Каспичан
	Изложба на картини от Регионален пленер по живопис „Кюлевча`2013”	май	Художествена сбирка „Ст.Венев”
	ДНИ НА МОЯ ГРАД Каспичан`2012	май	Празничен концерт. Други културни и спортни прояви в общинския център. Общински преглед на самодейните състави и колективи на читалищата в Община Каспичан
ЮНИ	Участие в Национален театрален фестивал в гр.Тополовград	май	Участие на самодейния театър при НЧ „Пробуда”-1928 в Национален театрален фестивал в гр.Тополовград
	Ден на детето	1.06	Весело детско шоу, организирано от община Каспичан , ЦРД град Каспичан и НЧ „Пробуда-1928”гр Каспичан за децата от общината. Изложба на деца от ЦРД в худ. сбирка „Стоян Венев”
	Ден на Ботев и падналите за свободата и независимостта на Отечеството.	2.06	Полагане на цветя пред паметниците на общината.
	„Ден на моето родно село”- Празник на село Могила	2.06	Отбелязване на празника в село Могила с художествена програма
	Патронен празник на читалище „Христо Ботев -1896” село	2.06	Тържество в читалище „Христо Ботев 1896”- село Каспичан

	Каспичан		
	Патронен празник на читалище „Христо Ботев -1892” село Марково	2.06	Тържество в читалище „Христо Ботев 1892”- село Марково
	Световен ден за опазване на околната среда	5.06	Отбелязване на световния ден с беседи и витрини в читалища в общината. Организирана еко кампания с общинска администрация и със служителите на кметствата.
	Регионален фолклорен събор "Кирека пее и танцува"	8.06	НЧ „Пробуда – 1928” и Община Каспичан
	Празник на село Върбяне (Спасов ден)	13.06	Отбелязване на празника в село Върбяне
	100 години от избухването на Междусъюзническата война - презентация	16.06	НЧ "Освобождение-1904" - кв.Калугерица
	Откриване на „Лятна работилница за деца ”	17.06	В библиотеката на НЧ „Пробуда - 1928” гр.Каспичан
	Празник на село Златна нива (Свети дух)	24.06	Отбелязване на празника в село Златна нива
	Еньовден - Базар на пчелни продукти с дегустация "Еньова китка"	24.06	Община Каспичан и НЧ "Пробуда - 1928" отбелязване на празника в читалищата от общината
ЮЛИ	„Лятна работилница за децата”	1.07	Организиране на занимания с деца в читалищата на общината и Центъра за работа с деца.
	Работа с компютър - обучение на деца и възрастни	юли	Библиотеката на НЧ „Пробуда – 1928”- гр Каспичан
	130 години от Търновската канституция - презентация	18.07	НЧ "Освобождение-1904" - кв.Калугерица
	Храмов празник на църквата „Свети Пророк Илия” село Кюлевча	20.07	Молебен и водосвет в храма на село Кюлевча.
	210 години от рождението на Александър Дюма	24.07	НЧ „Васил Левски 1924” село Върбяне
	Храмов празник на църквата „Свети Пантелеймон” град Каспичан	27.07	Молебен и водосвет в храма на град Каспичан.
АВГУСТ	„На гости при баба и дядо”	1.08	Занимания с деца в читалище

„Проект по договор № РД50-99/13.06.2012 год. за предоставяне на финансова помощ по Мярка“ Прилагане на стратегии за местно развитие „ и по Мярка Управление на местни инициативни групи, придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответната територия за местните инициативни групи, прилагащи стратегия за местно развитие“;

			„Просвета -1874” село Могила
	Събор на село Кюлевча	2.08	НЧ „Каменен стълб 1888”-с. Кюлевча
	110 години от Илинденско - Преображенското въстание	2.08	НЧ "Освобождение-1904" - кв.Калугерица НЧ „Христо Ботев 1896”- село Каспичан НЧ ”Просвета 1911” гр.Плиска
	Традиционен мюсюлмански празник „Рамазан Байрам”	8.08	Отбелязване на празника в читалище „Христо Ботев 1896” село Каспичан и в селата Златна нива и Върбяне
	185 години от рождението на Христо Груев Данов,основоположник на българското книгоиздаване	27.08	НЧ „Христо Ботев 1896”- село Каспичан
СЕПТЕМВРИ	115 години от рождението на Димитър Талев	1.09	НЧ „Васил Левски 1924” село Върбяне НЧ „Христо Ботев 1896”- село Каспичан
	ДЕН НА СЪЕДИНЕНИЕТО	6.09	Полагане на венци на паметника-мемориал „Майка България” в общинския център.Временни витрини в читалищата от Община Каспичан.
	Празник на плодородието и изобилието в село Кюлевча	07.09	НЧ „Каменен стълб 1888”-с. Кюлевча
	Международен ден за ликвидиране на неграмотността	8.09	Отбелязване на деня в читалище „Христо Ботев -1896” село Каспичан
	„Кръстовден”	14.09	Отбелязване на празника съвместно с пенсионерски клуб в читалище „Освобождение 1904” квартал Калугерица, НЧ „Каменен стълб 1888”-с. Кюлевча
	Начало на новата учебна година	16.09	Тържествено откриване на новата учебна година в училищата от Община Каспичан.
	115 години от рождението на Христо Смирненски	17.09	НЧ „Васил Левски 1924” село Върбяне
	Традиционна годишна изложба посветена на патрона на Художествената сбирка Стоян Венев	21.09	Художествена сбирка „Ст.Венев”
	170 години от рождението на Георги	21.09	НЧ „Христо Ботев 1896”- село

„Проект по договор № РД50-99/13.06.2012 год. за предоставяне на финансова помощ по Мярка“ Прилагане на стратегии за местно развитие „ и по Мярка Управление на местни инициативни групи, придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответната територия за местните инициативни групи, прилагащи стратегия за местно развитие“;

	Бенковски		Каспичан
	Ден на независимостта на България	22.09	Изготвяне на витрини с материали по случай празника в училищата и читалищата от Община Каспичан.
	90 години от избухването на Септемврийското въстание - /1923 год/	23.09	НЧ „Христо Ботев 1896“- село Каспичан
ОКТОМВРИ	Международен ден на музиката	01.10	Концерт в читалище „Пробуда 1928“- град Каспичан по повод Деня на музиката и откриването на новия творчески сезон. Празничен коктейл.
	Ден на възрастните хора	1.10	Тържества в пенсионерските клубове в Община Каспичан и ДЦВХУ-с. Кюлевча
	Национален конкурс Майстори на шеговития къс разказ " Зевзек - 2013"	4-5.10	Община Каспичан и НЧ "Пробуда - 1928"
	Световен ден на усмивката	7.10	„Направи една добрина,помогни на някого да се усмихне“- отбелязване на празника в НЧ„Христо Ботев1896“ с.Каспичан
	200 години от рождението на Джузепе Верди	10.10	НЧ „Христо Ботев1896“ - с.Каспичан
	Ден на българската община	12.10	Културни и прояви. Ден на отворените врати на Община Каспичан
	Петковден	14.10	НЧ „Каменен стълб 1888“-с. Кюлевча
	Традиционен мюсюлмански празник „Курбан Байрам“	16.10	Отбелязване на празника в читалище „Христо Ботев 1896“ село Каспичан и в с.Марково
	125 години НЧ „Каменен стълб 1888“- с. Кюлевча	19.10	НЧ „Каменен стълб 1888“-с. Кюлевча
	Празник на НЧ „Васил Левски - 1924“ село Върбяне	19.10	Организиране на тържество в салона на читалище „Васил Левски - 1924“ село Върбяне
	Даровете на земята- ден на плодородието	октомври	Отбелязването на празника в НЧ „Освобождение – 1904 “ кв.Калугерица и НЧ"Васил Левски - 1927" с. Златна нива

„Проект по договор № РД50-99/13.06.2012 год. за предоставяне на финансова помощ по Мярка“ Прилагане на стратегии за местно развитие „ и по Мярка Управление на местни инициативни групи, придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответната територия за местните инициативни групи, прилагащи стратегия за местно развитие“;

НОЕМВРИ	Ден на народните будители	1.11	Факелно шествие и концерт на площад „Възраждане” град Каспичан, СОУ „Панайот Волов”, читалищата в Общината
	85 години НЧ „Пробуда-1928” гр.Каспичан	1.11	Тържествен концерт
	Международен ден за борбата срещу расизма ксенофобията и антисемитизма	8.11	Отбелязване на деня в читалище „Христо Ботев - 1896” село Каспичан
	Фестивал на суджука и младото вино	10.11	НЧ „Каменен стълб 1888”-с. Кюлевча
	Ден на християнското семейство	21.11	Отбелязване на празника в читалищата от Община Каспичан
	180 години от рождението на Добри Войников	21.11	НЧ „Христо Ботев - 1896” село Каспичан
	Андреевден	30.11	НЧ „Каменен стълб 1888” и пенсионерски клуб село Кюлевча
ДЕКЕМВРИ	Световен ден за борбата срещу СПИН	1.12.	Витрини в читалищата от общината
	Соната за Петя Дубарова	1.12.	НЧ "Хр.Ботев - 1892" с. Марково
	Международен ден на хората с увреждания	3.12	Съюз на инвалидите гр.Каспичан
	Коледна изложба	04.12.	Художествена сбирка „Ст.Венев”
	Запалване светлините на коледната елха	04.12.	НЧ „Пробуда 1928” - гр. Каспичан
	Никулден - Ден на дарителя	06.12	Среща на дарители с читалищните ръководства
	Игнажден	20.12.	НЧ „Каменен стълб 1888” и пенсионерски клуб село Кюлевча
	Стефановден	27.12.	НЧ „Каменен стълб 1888” и пенсионерски клуб село Кюлевча
	Коледни трепети „Ой, Коледо, мой Коледо” Новогодишни концерти	20.12 -31.12.	Изложба-базар на сурвакници, изработени от кръжочници в ЦРД град Каспичан. Коледари на гости при Кмета на Община Каспичан. Празнични коледни и новогодишни концерти в читалищата от Община Каспичан.

Приоритет 2 - Изграждане на нова и рехабилитация на изградената техническата и социалната инфраструктура на територията на общината;

Стратегически цели за “Инфраструктура”

Стратегическа цел 7 - Обновяване и доизграждане на техническата инфраструктура във всички населени места на територията на Община Каспичан.

Мярка 7: “Обновяване и доизграждане на уличната пътна и пешеходна инфраструктура във всички населени места в Община Каспичан.”

Мярка 8: “Обновяване и доизграждане на междуселищната пътна мрежа на територията на общината.”

Междуселищната пътна мрежа се нуждае от реконструкция и доизграждане. Всички общински пътища се нуждаят от ремонт за да се подобри преносът на стоки хора.

Мярка 11: “Ремонт и изграждане на нови религиозни храмове на територията на Община Каспичан.”

Приоритет 3 - Подобряване на параметрите на околната среда, запазване на екологичното равновесие и повишаване екокултурата на населението.

Стратегическа цел 8 - Подобряване качеството на околната среда.

Мярка 16: “Възстановяване и разширяване на зелените и паркови площи във всички населени места.”

Целта на тази мярка е да се почистят и увеличат зелените площи и парковите пространства за да се подобри обликът на населените места, като бъдат засети нови растителни видове във всяко едно населено място в общината.

Приоритет 4 - Създаване на устойчив икономически растеж, повишаване на конкурентността на икономиката в общината

Стратегически цели за “Стопанско развитие”

Стратегическа цел 10 - Възраждане на Община Каспичан, като Център на културно-историческият туризъм

Мярка 2: Изграждане на Къмпинг “Етно-селище”.

Основната цел на мярката е да се създаде нов туристически продукт, който е да е уникален за региона и страната, като се използва етническото и природно богатство на региона.

Мярка 3: Изграждане на информационни туристически центрове и организация на информационното обслужване

Целта, която трябва се постигне с изграждането на Туристическия център е да се повиши информацията за туристическите обекти на територията на общината, да се подобри предлагането и да се създадат нови туристически услуги, да се създадат нови и да се поддържат старите туристически маршрути, като това да допринесе за повишаване на туристическия поток и подобряване на жизнения статус на населението.

Предвижда се такива центрове да бъдат изградени на две възлови места – град Плиска и кв. Калугерица.

Мярка 4: “Изграждане на Музей на открито на Първата българска столица”

Мярка 5: Опазване, развитие и поддържане на места за пикник и екопътеки

Маркирането на екопътеки и определянето на места за пикник ще постави начало на популяризиране и разработване на нови продукти за алтернативни форми на туризъм, представящи богатите природни забележителности на резервата и редките растителни и животински видове.

Дейности: Маркиране на екопътеки и регламентиране на места за пикник на територията на Мадарското плато.

о Изграждане на пикник в местността “Кирека”, включва поставяне на маси, пейки, огнища, кошчета за отпадъци и туристически заслон.

о Изграждане на пикник в местността “Качица”, включва поставяне на маси, пейки, огнища, кошчета за отпадъци и туристически заслон.

о Изграждане на пикник по река Поръч, включва изграждане на заслон и място за пикник до стара селска чешма с 8 корита

о Маркиране и монтаж на кошчета за отпадъци и табели по екопътеките.

Мярка 6: Развитие на селският туризъм

Стратегическа цел 13 - Маркетингова реклама на възможностите за бизнес и инвестиции в общината

Мярка 11: Създаване на цялостна информационна и рекламна кампания на Община Каспичан за прокламиране на нейните възможности и силни страни за инвестиции, отдих и туризъм.

3. Преглед на стратегически и оперативни документи на над общинско ниво

Планови документи на област Шумен

Областна стратегия за развитие на област Шумен и национални документи

Икономическата програма на Правителството на Република България поставя във фокуса си динамичното развитие на туризма и създаването на съвременен, висококачествен и конкурентен туристически продукт като все повече залага на алтернативния туризъм, който има потенциал да се развива в краткосрочен план и то до отрасъл с национална значимост. В Шуменска област туризмът все повече се разглежда като приоритетен отрасъл, тъй като съществуват благоприятни предпоставки за развитие на различни видове туризъм. Природните дадености, богатото културно историческо наследство и **съществуващата** широка мрежа от защитени територии – природни паркове, резервати, природни забележителности и защитени местности, са наличен потенциал, даващ възможност за по мащабното бъдещо развитие на туризма в областта.

Основните цели и мерки, определени в стратегическата част на Областната стратегия за развитие на област Шумен 2007 -2013г., свързани с туризма:

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1. СОЦИАЛНО-БАЛАНСИРАНА ИКОНОМИКА, ОСНОВАНА НА МЕСТНИЯ ПОТЕЦИАЛ И СРАВНИТЕЛНИТЕ ПРЕДИМСТВА НА ОБЛАСТТА

ПРИОРИТЕТ 1.2. ПОДОБРЯВАНЕ НА БИЗНЕС-КЛИМАТА, ПОВИШВАНЕ НА ИНВЕСТИЦИОННАТА АТРАКТИВНОСТ НА ОБЛАСТТА И СТИМУЛИРАНЕ НА СВОБОДНИЯ ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ДУХ

Мярка 1.2.3. Активизиране и стимулиране на местните малки и средни стопански субекти в промишлеността, услугите, търговията и туризма;

ПРИОРИТЕТ 1.4. РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

Мярка 1.4.1. Модернизиране на материалните бази в областта на образованието и културата;

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2. ИНФРАСТРУКТУРНА БАЗА ЗА РАЗВИТИЕ НА БИЗНЕСА И ОБЩЕСТВОТО

ПРИОРИТЕТ 2.1. РАЗВИТИЕ НА ПЪТНАТА, ЕНЕРГИЙНАТА И СЪОБЩИТЕЛНАТА ИНФРАСТРУКТУРА

Мярка 2.1.1. Доизграждане, модернизация и поддръжка на транспортната инфраструктура;

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3. МЕСТНИТЕ РЕСУРСИ – В ПОЛЗА НА ОБЩЕСТВОТО

ПРИОРИТЕТ 3.1. ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Мярка 3.1.4. Опазване и поддържане на биоразнообразието чрез мрежата от защитените територии и обекти, както и нейното разширяване;

ПРИОРИТЕТ 3.3. РАЗВИТИЕ НА ЖИЗНЕСПОСОБЕН ТУРИЗЪМ

Мярка 3.3.1. Развитие на туризъм с използване на културно-историческото наследство и природните дадености на региона.

Изводи

„Проект по договор № РД50-99/13.06.2012 год. за предоставяне на финансова помощ по Мярка“ Прилагане на стратегии за местно развитие „ и по Мярка Управление на местни инициативни групи, придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответната територия за местните инициативни групи, прилагащи стратегия за местно развитие“;

Силни страни

- Важното транспортно - географско разположение;
- Богато културно историческо наследство, природни и туристически забележителности;
- Развит селски туризъм и готовност на населението да инвестира в този отрасъл
- Добре изградена пътна мрежа;
- Използване на структурните фондове на ЕС, и участие в национални и международни програми и проекти;

Слаби страни

- Висока степен на бедност и слабо платежоспособно търсене, което не стимулира, производството, търговията и услугите
- Ниска степен на образование и квалификация на работната ръка

ВЪЗМОЖНОСТИ

Разработване на маркетинговата стратегия, включваща дейности свързани с популяризирането на туристическите услуги, културните и историческите забележителности на територията на общината, чрез :

- Издаване и разпространение на рекламни брошури, интернет сайт, включващи културните, природните и исторически забележителности на територията на двете общини;
- Издаване и разпространение на рекламни брошури с възможностите за отдых и почивка на територията на двете общини;
- Картиране на туристическите обекти;
- Изработване и поставяне на рекламни билбордове - по черноморските курорти, по главни транспортни артерии и големите градове в страната;
- Производство и разпространение на рекламни сувенири;
- Подробно описание на туристическите и културните обекти на интернет страниците на двете общини;
- Подобряване на инфраструктурата около всички обществени места;

V. ИНТЕРЕСИ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ ЗА ФИНАНСИРАНЕ

1.Характеристика на информираността на местното население за възможностите му за кандидатстване по мерките за реализиране на целите

на Стратегията за местно развитие на СНЦ МИГ Нови пазар Каспичан които се финансират от одобрения бюджет на рамките на проект по договор № РД50-99/13.06.2012 год. за предоставяне на финансова помощ по Мярка“ Прилагане на стратегии за местно развитие „ и по Мярка „Управление на местни инициативни групи, придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответната територия за местните инициативни групи, прилагащи стратегия за местно развитие“, финансиран по програмата за развитие на селските райони 2007-2013.

Показатели	Всичко отговорили	Разпределение по степени на познаване,%		
		Добро познаване	Частично	Не се познава
1.СМР Нови пазар Каспичан	25	12 %	28%	60 %
2.ПРСР 2007-2013 г.	25	15%	47 %	38%

Готовността на населението за участие в прилагането на Стратегия за местно развитие по подхода ЛИДЕР може да се разглежда в два аспекта – запознатост с подхода ЛИДЕР и това какво представлява СМР и готовност за предприемане на начинания – респективно кандидатстване с проекти по стратегията. Информираността на населението за подхода ЛИДЕР на този етап е относително ниска. 60% не са чували за него, а основният източник за по-голямата част от чувалите са местните медии, което е закономерно с оглед скорошния старт на проекта. Чувалите за СМР основно го свързват с получаването на пари от ЕС за бедните хора или общини. Макар в това разбиране да има елементи на истина, от изключителна важност е местните хора да придобият ясна представа за това какво представлява подходът ЛИДЕР, какво подпомага и най-вече, че получаването на финансова подкрепа от местните хора, фирми и организации е обвързано с разработването на проекти при определени изисквания, включително осигуряване на съфинансиране и възможност за стартиране на дейността.

Въпреки скорошния старт на проекта, близо 28 % от населението на общината вече знае за неговото осъществяване. Като предпочитани източници за получаване на информация най-често се посочват местните и националните вестници. Предпочитанието към тези „пасивни” източници за сметка на по-активните начини на информиране, каквито са беседите и лекциите, насочва към необходимостта от „ударно” насищане с информация, което да затвърди базовото ниво на информираност, необходимо за по-сетнешното активизиране.

VI . ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ НАСОЧЕНИ КОНКРЕТНО КЪМ , СЪХРАНЕНИЕ И ПОПУЛЯРИЗИРАНЕ НА КУЛТУРНО ИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО- ПРЕВРЪЩАНЕТО МУ ПРИВЛЕКАТЕЛНА ТУРИСТИЧЕСКА ДЕСТИНАЦИЯ

На база на извършения анализ може да се направи извода, че основните стратегически конкурентни предимства на община Нови пазар и община Каспичан като обща туристическа дестинация са значимото културно историческо наследство и природните дадености. За неговото въвеждане в туристическа експлоатация обаче са необходими значими инвестиции и задължителна подкрепа от страна на държавата. Необходими са по задълбочени археологически разкопки с селищата Войвода , Калугерица и други на територията на общините освен Плиска , Мадара и Преслав. Изграждане на инфраструктура, социализиране на по важни обекти и превръщането им в туристическа атракция.

Значително предимство на региона е близостта му до големия туристопоток по черноморското крайбрежие. На база на реклама и дейности по връзки с обществеността двете общини и техните социално-икономически партньори могат да привлекат значим обем от туристи.

Стремежът на община Нови пазар и община Каспичан да развиват значими фестивални прояви да бъде продължен и насърчен в посока на превръщането им в международни прояви.

Въпреки съчетанието от забележителните културно исторически дадености и невероятно природно богатство, на територията на община Нови пазар и община Каспичан няма добре развит туризъм.

Причините за това са много. Образователното равнище на местното население и познанията им за туристическите ресурси е ниско. Недостатъчно изследвани са голяма част от културно – историческите

паметници, местните истории и легенди. На много места няма довеждаща инфраструктура, или ако я има е в лошо състояние. Липсват изградени услуги и преференции за частните предприемачи. Всичко това обуславя и липсата на стимулиран инвеститорски интерес в туристическия бизнес. Няма изградени туристически атракции, инфраструктура. Почти липсва леглова база . Необходими са мерки за насърчаване на частните инвестиции в тази насока. Няма разработени туристически продукти и услуги, както и обучени професионални кадри, които да ги осъществяват. Няма изграден позитивен образ на общините на местния и чуждестранния туристически пазар като туристическа дестинация, което да стимулира привличането на туристи и още повече инвестиции за развитието на туризма като значителен за местната икономика отрасъл.

Въпреки ,че транспортната инфраструктура в двете общини е сравнително добра, състоянието на туристическата инфраструктура е незадоволително. Системата за визуална информация(указателни и информационни табели) е недоразвита, а на места почти липсва. Като изключим НИАР Плиска и Мадара , условията за посещението на туристи до природни и културни обекти са с нисък стандарт. Липсват устроени паркинги, санитарни възли, а на някои места дори ток и вода.

Констатациите на държавните органи са, че паметниците на културата днес са обект на безнаказано престъпление. Рушат се сгради с историческа и архитектурна стойност и на мястото им се появяват съвременни сгради. Такива недобросъвестни намеси се случват и на археологически обекти - тук се има в предвид иманярските инвазии на археологични културни ценности.

В общините Нови пазар и Каспичан няма специализирани учебни заведения обучение по туризъм. Ниското образователно ниво на свободните човешки ресурси оказва възпиращо въздействие върху инициативата на населението за развитие на собствен бизнес. Липсата на специализирани знания , умения и квалификация е проблем, на който трябва да се обърне внимание и чрез програми за квалификация и преквалификация . Необходимо е да се подобри информираността на населението относно възможностите му за кандидатстване по различните оперативни програми и възможностите за развитие на туризма като бизнес.

Да се стимулира започването на собствен бизнес под формата на алтернативен туризъм , който в региона още не е съвсем развит. По данни местните дирекции „ Бюро по труда“, в общините Община Нови пазар и

община Каспичан няма подходяща квалифицирана работна ръка за нуждите на алтернативния туризъм.

Този анализ красноречиво показва потребността от специално подготвен персонал , както провеждането на обучения и други мероприятия , които да задоволят потребностите на младежите да бъдат конкурентноспособни на пазара на труда.

Необходимо е на територията на община Нови пазар и община Каспичан да се организират малки образователни курсове като например по „ предприемачество в селския , еко и културно- исторически туризъм “Организация на малък хотел (къща за гости)“ и др.Такива професионални курсове и учебни програми ще благоприятстват бъдещето развитие на необходимите човешки ресурси за бизнес в туристическия бранш.

Необходимо и изграждане на добри партньорски взаимоотношения между общините Нови пазар и Каспичан и Министерство на културата, Националния институт за недвижимо културно наследство, Национално историческия музей, Археологическият институт с музей при БАН, Регионални исторически музеи, Българската асоциация за туризъм, БАСЕТ и др.

Наличието на природни ресурси съдържа потенциал за развитие на устойчиви алтернативни форми на туризъм, които да удължат туристически сезон в областта. От направеният анализ на данни сочи , че общините Нови пазар и Каспичан разглеждани като обща дестинация имат най-голям потенциал за развитието на следните разновидности на алтернативен туризъм:

- Културно познавателен
- Пешеходен
- Ловен
- Орнитоложки
- Еко-туризъм

Едновременно с това трябва да се търсят добри практики при въвеждането на иновативни подходи за развитието на туризма, за които не

е задължително да има предпоставки в настоящия момент. По-важно е съвместното участие на всички заинтересовани страни на местно ниво в тяхното разработване и прилагане. Именно те дават т. нар. добавена стойност в туристическото предлагане, която го отличава от стандартните туристически продукти и е предмет на увеличено търсене в последните години.

Съществуващата пазарна ниша съвпада и с промяната в нагласите на туристите. В последните години все по-ясно се наблюдават измененията в стила и маниера на туристическото потребление, изразяващо се главно в изостряне чувствителността на потребителите към оценка на качеството и цената на туристическия продукт, увеличаване на предпочитанията към нови нетрадиционни дестинации, стремеж към нови социални контакти, ориентиране на потреблението към екологично чисти райони и туристически продукти. В тази връзка, хората от региона е необходимо да положат усилия за развитието на културен, еко-, селски, ловен, пешеходен, орнитоложки видове туризъм, които са в основата за обмен на добри практики и адаптиране на ноу-хау.